

Astia edo denbora librea

Denbora librean UPVko irakaslea izan naiz, alegia gotorleku espainiarra den erakunde horretan. Jakina denez, guretzat UEU paradisu txiki bat izan da, eta orain Gasteizko jaunxkilek sikatu nahi dute oasi hori, diru laguntza guztiak moztuz.

Nirekin egon diren ikasleei beti esan diet (ez dakit ikasiko duten) guk euskaldunok bi hizkuntza menperatu behar ditugula: lehena gurea, euskara noski, eta bigarrena gaur egungo *lingua franca*, alegia, ingelesa. *Lingua franca* zeren Noan Chomsky-k dionez, ingelesaren atzean *the biggest army in the World* baitago. Eta gero gerokoak...

Aspaldi honetan zenbait idazki plazaratu ditut UEUko ekonomia heterodoxiaren blogean. Beti bezala, nire hitzen atzean *lingua franka* erabiltzen duten MMT-eko (hots, DTM-ko) ekonomialariak daude.

Hona, bada, azken astialdiko lantxo batzuk.

Poetry and economics (poesia eta ekonomia)

Poesia (poiesis) eta ekonomia? Bai, zergatik ez?

Hona hemen, kaiera tikiak balira bezala, XXI. menderako zenbait poema:

1)

In this crisis of ignorance
the only thing they all agree on
is austerity

*Ezjakintasunaren krisi honetan
guztiok adostu duten gauza bakarra
austeritatea da*

(Warren Mosler)

2)

*That is what it is taking to rescue Crony Capitalism
—an America of, by, and for Wall Street.
It will take more. Much more.*

*Crony kapitalismoa erreskatatzeak hauxe hartzen du,
Wall Streeten Amerika bat, Wall Streetek eta Wall Streeterako prestatua.
Gehiago hartuko du. Askoz gehiago.*

(Randall Wray)

3)

To be or not to be, that's the question

To know or not to know, that's the question

(Shakespeare revisited)

4)

Lasciate ogne speranza, voi ch'intrate

Euroland, mon amour

(Dante revisited)

5)

For a sovereign government,
there is no solvency problem,
there is no credit risk

*Gobernu subirano batentzat,
ez dago solbentzia arazorik,
ez dago kreditu arriskurik*

(Bill Mitchell)

6)

Debt is created out of thin air

Zorra aire finetik sortua da

(Dirk J Bezemer)

7)

(Europe and Germany)

There has never been any international arrangement,
anywhere, at any time in human history,
that so-favored a nation

*Ez da egon inoiz nazioarteko inongo akordiorik,
ez inon, ezta giza historian edozein denboratan ere,
nazio bat horrenbeste hobetsi zuenik*

(Randall Wray)

8)

(World economy)

First things first

Eskari agregatuaren eskasia da giltza

(Warren Mosler)

1. Warren Mosler: lehen, orain eta beti

1. a) Mosler-en proposamenak

Hona hemen Eurolandian krisitik irteteko oraintxe bertan eman daitezkeen urratsak.

a) Gogoratzekoa¹:

EBZ euroaren jaulkitzailea da, beraz ez du inongo errenta murrizketarik.

EBZ-k euroak gastatu eta banatu egin ditzake, nahitara, inolako muga nazionalik gabe.

EBZ-k ez dauka ezelako solbentzia arazorik.

Oharra: [EBZ-k teklatuaren bidez sortzen ditu euroak, nahi eta behar diren beste.](#)

b) Lehen proposamena:

Urtero EBZ-k BPG osoaren %10ko euro ordainketak egingo dizkie eurokide gobernuei, *per capita*ko oinarrian.

Horrek likideziaren krisia alboratuko du.

Herrialde kideek indarrean dagoen Hazkunde eta Egonkortasuneko Paktua bete beharko dute, bestela aipaturiko ordainketa ez da gauzatuko.

Oharra: [Teklatu baten bidez egin daitezke horrelako ordainketak.](#)

c) Gainera, EBZ-k ELR programa, edo lan bermeko programa (employer of last resort, alegia, azken baliabideko enplegatzaile gisa) finantzatuko du.

EBZ-k trantsiziozko enpleguko alokairu minimo bat finantzatuko luke, gai den eta lan egin nahi duen edozein pertsonarentzat.

Herrialde kideek aipaturiko programa kudeatuko lukete, baina ez finantzatu.

---

¹ Ikus <http://www.moslereconomics.com/wp-content/pdf/Italy,%20Then%20and%20Now.pdf>.

Ekonomia hobetuko den, eta sektore pribatuak maileguz hartuko duen heinean, langile horiek alokairu handiagoetan enplegatuak izan daitezke beste leku desberdinetan.

Oharra: [Teklatu baten bidez egin daiteke finantzaketa hori.](#)

d) Gehigarria: Mosler bonoak

Eurokide diren estatuek jaulkitzen dituzten bonoen antzekoak dira. Desberdintasun bakarra, eta funtsezkoa, hauex da: ordainketa ezean, Mosler bonoak gehi interesak beraiek jaulki dituen gobernuari edozein unetan zergak ordaintzeko erabil daitezke. Horrek balioa segurtatuko die bono horien edukitzaileei, interes tasa lehiakorretan gobernuari bere burua finantzatzen ahalbidetuz.

(Oharra neoliberalentzat: ez dago inolako inflazio arazorik gaur egungo baldintza ekonomikoetan.)

1. b) Proposamen zehatza. Mosler-en eskutik, noski

Mosler etengabe ari da lanean. Oraingo honetan euroguneko bankugintza sistemaz aritu da².

Euroguneak hiru finantza arazo dauzka: lehena banku likidezia da, zeina proposamen honek konponduko duen; bigarrena estatu kideen gobernu solbentzia da eta hirugarrena output hutsunearena.

Estatuek gobernu defizit handiagoak behar izango dituzte output hutsunea gutxitzeko, baina horrek alde aurretik solbentzia kontua konpontzea eskatzen du.

Solbentzia arazoa konpontzeko, estatu kideetako gobernu guztien zor guztiak EBZ-k bermatu behar ditu, zeinak orduan arrisku kontu morala ekartzen duen.

Arrisku kontu moral hori konpon daiteke Europar Batasunari aukera emanaz EBZ-k ez bermatzeko gobernu zor berriak, eta haren bankuei gobernu zor berria erosteko debekatuz: eta hori isun gisa zeren kasu horretan zorraren eta Egonkortasun eta Hazkunde Paktuko defizit mugen urratzaileak izango bailirateke.

1. c) Ponzi eskema Eurolandian

Ponzi eskema³ gertatzen da norberak etengabe maileguz hartu behar duenean, bere ordainketak egiteko, eta ez etorkizuneko errentetatik ordaintzen duenean.

Ponzi eskema hori ez da azaltzen beren moneta jaulkitzen duten jaulkitzaileentzat, zeren ez baitaukate inongo errenta murrizketarik ordainketak gauzatzeko. Hori dela eta, EBZ-ren bermeak euroguneko estatu kideak Ponzi eskematik askatu ahal ditu⁴.

---

² Ikus <http://moslereconomics.com/2012/06/01/how-to-fix-the-euro-banking-system/>.

³ Ikus http://en.wikipedia.org/wiki/Ponzi_scheme.

⁴ Ikus <http://moslereconomics.com/2012/04/19/euro-denominated-debt-consideration/>.

Jakina denez, euroguneko estatu kideak euro erabiltzaileak dira (ez euro jaulkitzaileak). EBZ-ren parte hartzerik gabe, Mosler-ek aspaldian azpimarratu zuen moduan, Europar Batasuneko estatu guztiak, euroa erabiltzen dutenak, Ponzi eskeman daude sarturik euroa martxan jarri zenetik, alegia, lehen egunetik.

2. Randall Wray

2. a) Diru Teoria Modernoak irabazi du

Bai hala da. Kasu, orain jende askotxok Eurolandia kritikatzeko du: Orain dela 20 urte areazko gaztelu hori goraitatu zutenek berek. Harrigarria. Alta, ez da egon inolako *mea culpa*rik.

Hona, aldiz, bi etsenplu adierazgarri⁵: Frank Veneroso eta Paul McCulley.

“Frank admitted that he had only recently recognized that the Euro system was “designed to fail”.”

Randall Wray-ren iruzkina:

“... those of us who adopt Modern Money Theory (MMT) have argued since the start that the fatal flaw was the attempted separation of fiscal policy from a sovereign currency.”

Paul McCulley:

“He noted that MMT gets all this right. It foresaw the Global Financial Collapse. It predicted the current crisis of Euroland, providing the correct prognosis of the fatal flaws of divorcing fiscal policy from currency sovereignty. And it predicted that the first serious financial crisis would create an insurmountable EMU crisis. Only a thorough reformation to unify fiscal policy and currency sovereignty will save the project of integration.”

Randall Wray-ren iruzkina:

“So, Paul asked, why not simply declare victory? Be magnanimous toward all those who got it wrong. No need to rub their faces in their mistakes and the mess they’ve made. Welcome them aboard.

We’re all MMTers now!”

Euroari buruz *Modern Money Theory*-k, Diru Teoria Modernoak, egin duen aurreikuspenik handienaz jabetzeko, ikus Wray-ren lantxo hau: <http://neweconomicperspectives.org/2012/07/mmt-the-euro-and-the-greatest-prediction-of-the-last-20-years.html>.

---

⁵ Ikus <http://www.economonitor.com/lrway/2012/06/25/paul-mcculley-mmt-won-declare-victory-but-be-magnanimous-about-it/>.

2. b) Lan bermeaz (*job guarantee*) hitz bi

i) Wray-k Islandiaz

Wray-k Islandia eta Irlandaren egoerez idatzi du⁶. Hona zenbait aipamen⁷:

“... Islandian ez bezala, Irlandako bankuetako pasiboak Irlandan erabiltzen den monetan, euroan, daude izendatuak.”

“Islandiak bere etxeko egoiliarren gordailuak bermatu nahi zituen, atzerritarrek edukitako gordailuak ordaintze ezean utziz.”

Jadanik ikusita dugu⁸ euskaraz.

ii) Wray-k lan bermeaz

Aipatutako lan horretan, Wray lan bermeaz ere aritzen da. Hona haren irizpiderik interesgarrienak:

- a) Irlandak (eta Islandiak) enpleguak behar ditu. Irtenbiderik hoberena lan berme unibertsala da⁹.
- b) Programa gobernu zentralak finantzatuko du¹⁰.
- c) Arazoa. Une honetan Irlanda ez da subiranoa¹¹, euroa erabiltzen duelako.
- d) Moneta subiranoarekin, gobernuak moneta horretan edozein saltze jasan dezake, konputagailuen teklatuaren bidez¹².

---

⁶ Ikus <http://www.neweconomicperspectives.org/2011/05/should-irish-voters-follow-example-set.html>.

⁷ “Voters in Iceland have rejected their government’s attempt to foist on them the costs of bailing out foreign creditors. Iceland’s oversized big banks had made bad loans throughout Euroland and when they failed uninsured depositors were on the hook. Governments in countries like the UK and the Netherlands bailed out their depositors and demand that Iceland reimburse them. However, Icelandic voters have now rejected that proposition twice. They feel they have suffered enough already from a financial crisis created by largely unregulated financial institutions that lent indiscriminately in foreign currency. Iceland does not use the euro and its tiny economy cannot be expected to cover all the euro-denominated debt run-up by private financial institutions. Those foolish foreigners who took risks by holding uninsured euro-denominated deposits in Icelandic banks with no access to a government back-stop in euros should take the loss. *In my view, the voters have responded in a rational and responsible manner.* After all, that is what market discipline and sovereignty are all about. If a saver does not like risks, she should hold only safe assets guaranteed by a sovereign power.”

⁸ Ikus <http://www.unibertsitatea.net/blogak/heterodoxia/islandia-eredua-ote>.

⁹ “Meanwhile, Ireland needs jobs. A universal job guarantee is the best approach. The jobs would pay basic wages and benefits with a goal to provide a living wage. It would take all comers—anyone ready and willing to work, regardless of education, training, or experience. Adapt the jobs to the workers—as the late Hyman Minsky said, “take the workers as they are” and work them up to their ability, and then enhance their ability through on the job training.” Islandiak ere lan-postuak behar ditu.

¹⁰ “The program needs to be funded by the central government. Wages would be paid directly to the bank accounts of participants for working in the program. Some national government funding of non-wage costs could be provided. I would decentralize the program, to allow local governments and not-for-profit service organizations to organize projects.”

¹¹ “Now here is the problem. A sovereign government with its own currency can always financially afford such a program. Ireland could fund such a program with its own sovereign currency. In current circumstances this is problematic because Ireland abandoned its currency in favour of a foreign currency, the euro.” (Irlandak euroa erabiliz gero, EBZ-k finantzatu beharko luke lan bermeko programa.)

- e) Gobernuaren gastu gehiegi izan daiteke inflaziogilea. Baina lan bermeko programa batek soilik enplegatzen ditu lan egin nahi duena gutxienezko alokairu konkretu batean eta enplegu osoko mailaraino: hortaz ez dago inolako inflazio arriskurik¹³.
- f) Enplegu osoa eta prezio egonkortasuna lan bermeko programa batek hornitzen du¹⁴.
- g) Ez dago inongo arazorik moneta subiranoko herrialde batentzat, interes tasen arloan¹⁵.
- h) Enpleguak alokairu dezente batean izango dira ordainduak¹⁶.
- i) Irlandak Eurolandian segituz gero, EBZ-k finantzatu beharko luke lan bermeko programa¹⁷.

2. c) Dena FIRE da

AEBak Wall Street-ena da, Wall Street-ek eta Wall Street-erako prestatua¹⁸. Horixe esan nahi du erreskateak, ez besterik¹⁹.

Aspaldian ekonomian bi sektore nagusi baziren ere, FIRE²⁰ sektorea eta ekonomia erreala, FIRE hedatuz joan da, etengabe²¹.

---

¹² “The big advantage of a sovereign currency is that government can “afford” anything for sale in its own currency. To keep our analysis simple, government then spends through “keystrokes”, crediting bank accounts.” (Horixe da Islandiaren abantaila.)

¹³ “Before all the Zombie Zimbabwean hyperinflation warriors attack, let me say that too much government spending can be inflationary and can create pressures on the currency. But by design a job guarantee program only hires people who want to work because they cannot find higher paying jobs elsewhere. It sets a wage floor but does not drive wages up. As such, it can never cause hyperinflation—it hires “off the bottom” at the program fixed wage, only up to the point of full employment. It never drives the economy beyond full employment.”

¹⁴ “What is the best way to guarantee long-term stability for the Irish economy? Full employment with reasonable price stability—something a universal job guarantee program can deliver.” (Ikus http://www.levyinstitute.org/pubs/wp_707.pdf.)

¹⁵ “For a sovereign currency nation the interest rate is a policy variable and has no impact on solvency. Government can keep rates low (it sets the overnight rate directly, and can if it desires issue only short maturity bonds near to that rate) and pays interest through “keystrokes” by crediting bank accounts with interest. It can never run out of keystrokes so will never fail to make interest payments unless it chooses to do so for noneconomic reasons.”

¹⁶ “And they demand jobs at decent pay. A Universal Job Guarantee program either funded by a **newly sovereign Irish government**, (or Icelandic government).” (Zentzu horretan, Islandiaren egoera hobea da Irlandarena baino, Islandia subiranoa delako.)

¹⁷ “Or funded by the ECB or other EMU institution is necessary to help revive the economy and to relieve suffering caused by high **unemployment**.”

¹⁸ Ikus <http://www.economonitor.com/lrway/2012/02/03/30-trillion-to-promote-crony-capitalism-the-fed%E2%80%99s-bail-out-of-wall-street/>.

¹⁹ Wray-ren hitzez: “...that is what it is taking to rescue Crony Capitalism—an America of, by, and for Wall Street. It will take more. Much more. (...) This will not stop—so long as we have Crony Capitalism, the Fed and Treasury will need to keep shoveling dollars into the bottomless pit.”

²⁰ Ikus <http://www.unibertsitatea.net/blogak/heterodoxia/2007/07/01/fire-sua-ote/>; <http://www.unibertsitatea.net/blogak/heterodoxia/2007/09/16/fire-sua-ote-inflazioa-langabezia-eta-fire-delakoa/>; <http://www.unibertsitatea.net/blogak/heterodoxia/2007/10/08/sua-fire-ote-burbuila-finantzarioak/>.

²¹ Ikus <http://www.economonitor.com/lrway/2012/07/23/why-were-screwed/>. Wray-k dioenez, “After 1990 we removed what was left of financial regulations following the flurry of deregulation of the early 1980s that had freed the thrifts so that they could self-destruct. (...) thieves took over the financial system.”

Izan ere, Randall Wray-k dioenez, orain dena da FIRE²². FIRE da nagusi nonahi²³. Erregulaziorik gabe kapitalismoa lapurreta bat da: iruzurrak nonahi azaldu dira²⁴.

3. Bill Mitchell: EBZ eta fiskalitatea

Estatu federal baten sistema monetario efektiboak bi aukera ditu, Bill Mitchell-en ustez²⁵:

- a) Lehendabizi, erakunde federalak, moneta jaulkitzaileak, hots, Banku Zentralak, gastatzeko eta zorra jaulkitzeko aske izan behar du, gastu neto hori orekatzearen, baldin eta martxan borondatezko arauak badira maila federalean Banku Zentralak Altxor Publikoko operazioak zuzenki finantzatzen galarazteko. (Hauxe da gutxien hobesten den aukera.)
- b) Bigarrenez, Banku Zentralak eta Altxor Publikoak (sendotutako gobernu sektorearen bi aldeak) segurtatzen dute Altxor Publikoaren operazioak gauzatzen direla finantza sistemari inongo nahasketarik egin gabe. Hau da, Banku Zentralak banku pribatuetako kontuak abonatzen ditu Altxor Publikoaren gastu desioen arabera. (Hauxe da hobesten den aukera.) Gobernu federalak, moneta jaulkitzaile gisa, ez dio zorrik jaulki sektore pribatuari.

---

²² Ikus <http://www.economonitor.com/lrway/2012/07/23/why-were-screwed/>. Wray-k dioen moduan, "...they took over the whole economy and the political system lock, stock, and barrel. They didn't just blow up finance, they oversaw the swiftest transfer of wealth to the very top the world has ever seen. They screwed workers out of their jobs, they screwed homeowners out of their houses, they screwed retirees out of their pensions, and they screwed municipalities out of their revenues and assets. Financiers are forcing schools, parks, pools, fire departments, senior citizen centers, and libraries to shut down. They are forcing national governments to auction off their cultural heritage to the highest bidder. Everything must go in firesales at prices rigged by twenty-something traders at the biggest and most corrupt institutions the world has ever known."

²³ Honela segitzen du Wray-k: "... everything is financialized as Wall Street has its hand in every pot. (...) Food? Financialized. Energy? Financialized. Healthcare? Financialized. Homes? Financialized. Government? Financialized. Death? Financialized. There no longer is a separation of the FIRE (finance, insurance, and real estate) and the nonFIRE sectors of the economy. It is all FIRE."

²⁴ Honela dio Wray-k: "The top four US Banks hold \$171 Trillion [trilioi amerikarra = 10¹²] worth of derivative deals like this. Derivatives are really just bets by Wall Street that we will get screwed—it is all "insurance" that pays off when we fail. Everything is insured—by them against us.

What is healthcare "insurance", really? You turn over your salary to Wall Street in the hope that should you need healthcare, they will allow your "service provider" to provide it. But when you need the service, Wall Street will decide whether it can be provided.

Oh, and Wall Street's undertakers have also placed a bet that you will die sooner than you expect, so it wins twice by denying the coverage.

Finally, US real estate—the RE of the FIRE—underlies the whole kit and caboodle. That is the real story behind the GFC: given President Clinton's budget surpluses and the simultaneous explosion of private finance, there simply was not enough safe federal government debt to collateralize all the risky debt issued by financial institutions to one another back in the mid 1990s. Wall Street needed another source of collateral.

You see, all the top financial institutions are dens of thieves, and thieves know better than to trust one another. So lending to fellow thieves has to be collateralized by safe financial assets—which is the traditional role played by Treasuries. But there were not enough of those to go around so Wall Street securitized home mortgages that were sliced and diced to get tranches that were supposedly as safe as Uncle Sam's bonds. And there were not enough quality mortgages, so Wall Street foisted mortgages and home equity loans onto riskier borrowers to create more product."

²⁵ Ikus <http://bilbo.economicoutlook.net/blog/?p=20305>.

Ikus dezagun Europar Batasunean (EB) gertatzen ari dena gaur egun (2012ko uztailean).

Gaur egunean EBn bultzatu nahi den batasun fiskalak ez du proposatzen inongo banaketarik ondoko bi arloen artean: alde batetik, erantzukizunak (gastua eta zergapetzea), eta bestetik, erantzukizun horiek gauzatzeko gobernuaren maila (kutxaren bidezko bozketa).

Alderantziz, zentralizaturiko zakur zaindari baten rola sortarazten du, zeinak estatu kideen aurrekontuak kontrolatuko dituen eta beraiek baztertu baldin eta arau fiskalen bat gainditzen badu (ia seguru azken abenduan mahai gainean jarri zen itun fiskalaren neurriren bat). Hori egia baldin bada, orduan batasun fiskalak porrot egingo du, zeren gaur egun estatu kideek daukaten lotura berean egongo bailitzateke.

Dena den, Mitchell-ek dioen bezala, batasun fiskalak funtziona dezakeen bide bakarra hauxe da: EBZ (moneta jaulkitzailea) 'beso fiskal federalarekin' Bruselan kooperatzea, euro bonoen jaulkipenak bermatzeko. Banku zentralaren bermatze hori inplizitua da sistema federal efektibo guztietan. Modu horretan 'merkatu finantzarioek' badakite erakunde federala eta beraren zorra beti solbenteak direla. Merkatuak hori ezagutzen dute eta, azkenean, banku zentralak segurtatuko du obligazioak beti beteak izango direla.

Baina, Europar Egonkortasun Mekanismoak proposatzen duen 'fidantza ordainketako funtsez'²⁶ fidatzeak ez ditu merkatuak lasaitu, zeren haiek baitakite hori, hein handi batean, gobernuak bermaturiko funtsak direla, gobernu guztiek solbentzia arriskutan daudelarik (gobernu horiek ez dituztelako beren moneta propioak jaulkitzen).

Beti bezala, dakienak badaki, ez dakienak baleki.

4. EBZ, fiskalitatea eta EH

Mosler-ek Europa krisitik ateratzeko proposamen dotorea eman digu²⁷: EBZ euroaren jaulkitzailea izanik, ez du inongo errenta murrizketarik. Beraz, urtero EBZ-k BPG osoaren %10ko euro ordainketak egin ahalko dizkie eurokide gobernuari *per capitako* oinarrian.

Mitchell-ek, EBko oraingo baldintza aldrebesetan, berriki esan digu EBZ-k (moneta jaulkitzaileak) 'beso fiskal federalarekin' Bruselan kooperatu beharko lukeela, *euro bonoen* jaulkipenak bermatzeko²⁸.

Eta Euskal Herrian, zer?

Hona hemen zenbait puntu, inolako beldurrik gabe, nonahi aldarrikatzeko, ozen gainera:

- a) Jakitun gara gure gabezia: EBn ez gaude 'homologaturik', Espainia edo Frantzia dauden moduan, alegia. ez daukagu BZ bat, haiek eta EBko estatu guztiek daukaten modura. Maila estrategikoan eta EH osoari begira horixe da gure lehentasunetarikoa bat.

---

²⁶ Hots, 'bailout funds'.

²⁷ Ikus <http://www.unibertsitatea.net/blogak/heterodoxia/2012/05/21/warren-mosler-en-proposamenak/>.

²⁸ Ikus <http://www.unibertsitatea.net/blogak/heterodoxia/2012/07/20/ebz-eta-fiskalitatea/>.

- b) Jakitun gara EBZ Alemaniako Bundesbank-en morroia dela.
- c) Jakitun gara EB beste modu batera antola daitekeela.
- d) Jakitun gara EBZ-k bere funtzio bete beharko lukeela, hots, EBrako *lender of last resort* izatea, alegia: azken baliabideko mailegu emailea izatea.
- e) Hori guztia eta gehiago zenbait ekonomialariri zor diogu: Warren Mosler-i, Randall Wray-ri, Kansas City-ko Unibertsitateko²⁹, Bill Mitchell-i...

Hau da, ez gaude inprobisatzen, esaten dugunak erro teoriko sakonak eta praktikoak dauzka.

Beraz, EH-k beste edozein herrialde gisa, EBZ-tik urteko bere BPGren %10 jaso beharko luke eurotan, nahiz eta oraindik EH, bere osotasunean, ez izan Errepublika independentea.

EHko hazienda guztiak, EBZ-rekin eta Bruselako 'beso fiskal federalarekin' harremanetan jarri beharko lirateke **euro bonoak** gestionatu ahal izateko, nahiz eta oraindik EHk, bere osotasunean, ez eduki Altxor Publiko propioa.

Tartean, eta epe oso laburrean, hona zenbait ideia nagusi, beraiei atxikitzeko:

- 1) Ekonomia erreala bultzatu behar da
- 2) Bankugintzan, kredituak ekonomia produktiborako zuzendu behar dira, ez espekulaziorako
- 3) Politika fiskalean zergapetze progresiboa egon beharko da. Ez dira gauza bera enpresa txiki eta ertainak eta enpresa erraldoiak. Ez dira gauza bera langileak eta aberatsak.
- 4) Gure txikitasunean, eta behar ditugun tresnen gabezia, kalitatezko inbertsio publikoaren aldeko gara
- 5) Noski, hezkuntza publikoa, euskara, osasungintza publikoa, eta, oro har, zerbitzu publikoen aldeko gara
- 6) Langileen eta ugazaben arteko akordioak gerta daitezela ahaleginduko gara. Akordio horietan biei dagozkien erantzukizunak eta betebeharrak mahai gainean jarriko dira

Badaude, egon, zenbait eginkizun pixkana, baina etengabe, praktikan jartzeko. Ekin dezagun!

5. Subiranotasunaz hitz bi edo agian gehiago...

Harrigarria da gure EH hau. Benetan!

Noiz izan da subiranoa EH?

XII. mendean? XVI. mendean? 1936an? Noiz?

Ba ote dakigu subiranotasunak zer esan nahi duen? Benetan?

Agian hauxe adierazgarria izan daiteke:

²⁹ Ikus <http://neweconomicperspectives.org/>.

<http://www.unibertsitatea.net/blogak/heterodoxia/2011/02/02/subiranotasun-monetarioa-eta-fiskala/>

Baina, segur aski horrek ez du balioko ezertarako!

Lagungarri gisa, badaezpada ere, hona hemen UEUko blogean subiranotasunaren afera horretaz dagoeneko azaldu dena:

<http://www.unibertsitatea.net/blogak/heterodoxia/2011/12/21/eurogunetik-irteteko-estrategia/>

<http://www.unibertsitatea.net/blogak/heterodoxia/2012/05/21/warren-mosler-en-proposamenak/>

Balioko dute inoiz aipu horiek? Beharbada ez!

Bai, badakigu. Ezjakintasuna da nagusi nonahi. Izan ere, krisiaren atzean ezjakintasun ikaragarria dago:

<http://www.unibertsitatea.net/blogak/heterodoxia/2011/12/07/ekonomia-bost-hitzetan/>

Kasurako, gauden langabezia tasa altuan ez dago inolako arriskurik inflazioa azaltzeko, neoliberal guztiek, baita hemengoek ere, etengabe oihukatzen dutenaren kontra.

(Neoliberalen teoriak nonahi azaltzen dira, baita beren buruak ezkertiarzat dauzkaten artean ere.)

Zer esan, beste aldetik, bankuen pribatizazioaz versus publikazioaz edo eta nazionalizazioaz?

Aspaldiko eztabaida antzu hori EHn noizean behin erabat berriztat balitz bezala azaltzen da. Bai, hala da gure EH: dena da posible Granadan, sorry EHn (Aresti).

Aipatzen den pribatizazio horren gainean egon beharko da, egin nahi dutena kontrolatuz. Pribatizazioa, berez, ez da txarra, publikazioa edo eta nazionalizazioa, berez, ona ez den bezalaxe.

Ikasiko ote dugu inoiz? Ez dut uste.

Badaezpada ere, hona zantzu batzuk:

<http://www.unibertsitatea.net/blogak/heterodoxia/2010/02/21/bankuak-kontulari-sozialak/>

Kredituekin zer egiten den da kontua. Baita espekulazioan ez aritzea ere.

Subiranotasun monetarioa eta fiskala oso garrantzitsua da zenbait liberalen esku uzteko. Hortaz, hona gehigarri gisa, zertxobait EHren independentziaz:

- a) <http://www.unibertsitatea.net/blogak/heterodoxia/2012/07/15/ueu-2012ko-ikastaroa-irunean/>
- b) <http://es.scribd.com/doc/100628091/Euskal-Herria-independentziazko-bidean-9>

Krisi indultuari, hauxe gehitu dakioke:

<http://www.unibertsitatea.net/blogak/heterodoxia/2012/07/23/dena-fire-da/>

Aski? Ez dut uste! Ezjakintasanaren erroak oso sakonak baitira!

Baina bizitzak segitzen du. Ekonomia arloan eta batez ere arlo finantzarioan gertatzen ari dena (krisi indultua, bankuentzako erreskateak, austeritatea, murrizketak, langabezia eta abar luzea) ikusi ondoren, *Modern Money Theory* delakoan (Diru Teoria Monetarioan, DTMn) aterpetu naiz aspalditik: <http://es.scribd.com/doc/57836726/Diru-teoria->.

Hortxe segituko dut, dauzkadan maisuei (Mosler, Wray, Mitchel,...) kasu eginez. Bestela denbora galtzea da.

6. Bankugintza berriaz hitz bi

“Eztabaida ez da bankugintza pribatua versus publikoa edo nazionaldua. Fire-zko aro honetan, eztabaida askoz sakonagoa da.”

Hona hemen etsenplu soil bat³⁰.

Deribatibak dira arazo nagusia³¹.

Ba ote dakigu haiek eta antzekoak krisiaren funtsean daudela³²?

Zer egin horiekin³³?

Ba ote dakigu krisia indultua izan dela?

Hortaz, hori horrela baldin bada, zertan ari gara? Zertaz eztabaidatu behar da?

7. Dirua ez da objektu bat

Stephanie Kelton-ek diruari buruzko aparteko aurkezpen dotorea egin du:

<http://www.slideshare.net/MitchGreen/money-is-no-object>

Gaia XXI menderako beharrezko baldintza da: ABC-ren ABC-a.

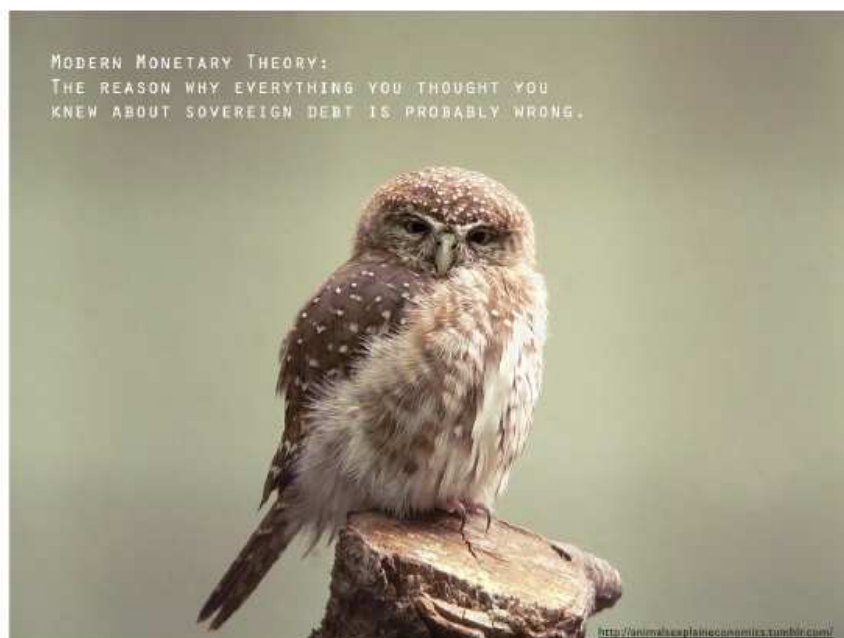
³⁰ Ikus <http://www.heraldscotland.com/business/company-news/banking-industry-must-rebuild-from-new-foundations.18556736>.

³¹ “But what about the \$1.2 quadrillion of outstanding derivatives contracts that are still floating so dangerously around the global financial markets?”

³² “It was the exponential growth of derivatives, including basic products such as futures and options, as well as more complex “bets” on future financial outcomes and the infamous bundles of toxic debt known as collateralised debt obligations, that caused the financial crisis, then became impossible to sell and therefore worthless.”

³³ “How do you neutralize them?”

Aspaldiko 'belatzak versus usoak' delako borrokaren erdian hontzak azaldu dira: teoria ekonomiko baten eskola berrikoak, MMT-koak, hots, DTM-koak.

8. EH eta moneta propioa

Balediko Euskal Herri independente baten diru nazional gisa, gutxienez 1993tik 2002ra, hau da, euroa benetan martxan jarri arte, diru nazional horren garrantziaz hamaika biderrez aritu izan naiz³⁴.

Kontua da ezker abertzale separatista honek ez dituela nahasten moneta eta aktiboak, egungo ekonomista gehienek (guztiek?) egiten duten moduan. Euskal Herriaren independentziaren alde dagoen honek moneta nazionala defendatu du.

Aspalditik izan dugu kezka hau. Alegia, subiranotasun politikoak behar ote duen moneta propioa. Idatzi ere, hainbat artikulutan eta liburu oso batean gaia ukitu dugu. Baina Euskal Herriak, (oro har eta monetarioki) bitan bananduta egon denez, (hegoaldean pezeta eta Iparraldean libera), ez politikoki ez monetarioki ez du izan aukera historikoa bere moneta propioa (edozein zelarik bere izena, *ogerlekoa*, *euskoa* edo dena delakoa) jaulkitzeko. Are gehiago, ekonomialari gehienek utopiatzat hartu dute egon zitekeen aukera hori. BAKAN batzuek, aldiz, oso argi izan dugu ekonomia ongi kudeatzeko, norberaren monetan edukitzea (Banku Zentral baten bidez jaulkia) beharrezko baldintza dela; ez nahikoa noski.

Euskaldunok Europar Batasunean sartu gintuzten, batzuei, hegoaldekoei, inolako kontsultarik egin gabe. (Iparraldekoak EBn egon dira hasiera-hasieratik). Orain euroa da 'gure' moneta, euroak Europar Banku Zentralak (EBZ) jaulkitzen ditu eta EBZk EB osoaren moneten kopurua kontrolatzen du. Euroak Espainiako zein Frantziako banku zentralak ere erabiltzen dituzte, EBZ izanik moneta jaulkitzaile bakarra. Frantzia eta Espainian ez dira moneta jaulkitzaileak, moneta erabiltzaileak baizik³⁵.

(Jakina denez, Euskal Herrian ez dugu inongo banku zentralik.)

MMT-rekin, DTM-rekin, askoz argiago daukat aspaldiko kezka hura eta sendoago moneta nazionalaren eginkizuna³⁶.

Hori guztiori kontuan edukiz, baita egungo egoera korapilatsua ere, zilegi bekit moneta propioaz berriz ere aritzea. Horretarako jadanik argitaratutako zenbait lan erabiliko ditut.

8. 1. Nola irten eurogunetik, Warren Mosler-en ildotik

1997an Mosler-ek proposamen bat idatzi zuen, Quebec-era begira, dolar kanadarren gunetik irteteko. Quebec-en une hartan, eta orain ere dolar kanadarra erabiltzen da, moneta gisa, hots, Kanada osoan erabiltzen den moneta bera. Berak moneta eta gobernu subiranoa kontuan hartuz, Quebec-erako moneta berri bat proposatu zuen: *La Fleur* izenekoa, hots, *lorea*.

Quebec-erako artikulua jadanik ikusi dugu³⁷, zeina, Mosler-ek dioenez, egun eurogunerako ere aplikatu baitaiteke³⁸.

---

³⁴ Eredu gisa, ikus <http://paperekoa.berria.info/iritzia/2004-03-03/007/833/.htm>.

³⁵ Ikus <http://www.unibertsitatea.net/blogak/heterodoxia/2012/04/15/moneta-jaulkitzaileak-eta-moneta-erabiltzaileak/>.

³⁶ Ikus <http://www.slideshare.net/MitchGreen/money-is-no-object>.

8. 2. Greziarako proposamena

Mosler-ek berak Grezia eurogunetik irteteko proposamen bat egin du.

Hori ere, ikusita daukagu³⁹.

Link berean, 10 atalean, enplegu osoa eta barneko prezio egonkortasuna mantentzeko, Mosler-en proposamenak ikus daitezke.

8. 3. Bill Mitchell-en aholkuak

Eurolandian dagoen nahastetik atera nahirik, Mitchell-en zenbait aholku⁴⁰ ere ikus daitezke aurreko link berean, 10. atalean.

8. 4. Ondorioa

Maila teorikoan ez dago inolako dudarik EHk bere moneta, edozein izango delarik haren izena, jaulki dezakeela. Noski, EHk behar duen banku zentralaren bidez. Horretarako, alta, baldintza bakar bat dugu beharrezkoa: Euskal Errepublika independente bat eratzea, lehen aldiz gure historia eta EH osorako.

Ohartxoak:

Jadanik ikusi dugunez, goian aipaturikoa ez da daukagun aukera bakarra. Ekonomialari asko ez izutzeko, behin baino gehiagotan aipatu dut Mosler-en proposamen dotorea, euroa erabiliz⁴¹.

9. Spain: noiz arte murrizketak eta austeritatea?

Ezagunegiak ditugu Espainian azken bolada honetan hartzen ari diren neurri mingarriak.

Hona Bill Mitchell-ek emandako zenbait iruzkin⁴²:

- a) Nazioarteko Moneta Fondoaren txostena, zeinak NMF-ren eta Espainiako gobernuaren aldeko eztabaidak aipatzen dituen⁴³.

---

³⁷ Ikus <http://es.scribd.com/doc/59851149/Nola-irten-eurogunetik-Proposamena>.

³⁸ Ikus <http://moslereconomics.com/2011/05/16/how-to-exit-the-euro-a-proposal-from-1997/>. Halaber, ikus <http://moslereconomics.com/2011/11/17/my-big-fat-greek-mmt-exit-strategy/>.

³⁹ Ikus <http://es.scribd.com/doc/76901310/Eurogunea>, 10. atala.

⁴⁰ Ikus <http://bilbo.economicoutlook.net/blog/?p=17528>.

⁴¹ Ikus <http://www.unibertsitatea.net/blogak/heterodoxia/2012/05/21/warren-mosler-en-proposamenak/>.

⁴² Ikus <http://bilbo.economicoutlook.net/blog/?p=20450>.

⁴³ "The Report summarized the latest pernicious austerity program that the EU in partnership with the IMF have imposed on Spain. (...) The Spanish government reacted like lapdogs and: 1. Increased the VAT from 18 to 21 per cent (and pushed more low-rated products into the standard rate). 2. Cut the December extra payment to public servants – "equivalent to nearly a monthly wage." 3. Reduce income tax deductions on mortgages. 4. **REDUCE** the unemployment benefit to be paid. 5. Etc"

- b) Txostenaren ondorioak: (i) langabezia areagotuko da, (ii) BEZ-aren eta elektrizitatearen prezio igoerek, denboralki, inflazio altuagoa ekarriko dute.

Mitchell-en hitzez, *“If the Spaniards thought this year was bad then the next will be worse.”*

Okerragoa: ez dago txosten bat ere ez, austeritatearen planek ekarri dituzten onurak edo eta galerak jakiteko⁴⁴.

Mitchell-en aurreikuspena argia da: *“I predict that the markets will never be confident with that sort of scenario”*, zeren merkatuek inbertsiorako nahiago baitituzte leku egonkorrak eta hazkunderako eszenarioak.

Beste alde batetik, nahiko ezaguna zaigu Grezian gertatzen ari dena.

Greziar ekonomialari Yanis Varoufakis-ek orain dela gutxi aipatu du⁴⁵ Grezian gertatzen ari den zantarkeria⁴⁶. Izan ere, oso zantarra da ‘zama’ EBZ-tik Alemania, Holanda, Austria eta Finlandiako zerga ordaintzaileei igarotzea.

Horixe bera gertatuko da laster, oso laster Espainian (eta Italian).

Izan ere, ‘erreskate’ berria lortzean, zama, hau da, dirutzaren zuloa Europako Erreskate Funtsetik zenbait bankuetara igaroko baita, batez ere, Alemaniako banku erraldoietara.

Eta zulo horiek estali behar dira, hau da, zorrak ordaindu behar dira.

Ondorio garbia: Espainia (una, grande y libre) are gehiago zorpetuko da.

10. Nor da nor? (Who’s who)

EBZ eta Alemaniako Banku Zentrala, alegia, Bundesbank: Grezia da gaia.

Yanis Varoufakis-ek, greziar ekonomialariak, idatzi duen moduan⁴⁷:

Lehendabizi aparteko baieztapena etorri zen: EBZ-k edozein gauza egingo du euroaren alde⁴⁸.

---

⁴⁴ *“The fact is that the none of these agencies (EC, IMF, OECD, ECB) have provided a convincing cost-benefit analysis of their austerity policies. There is no paper I can find where they catalogue the costs of a decade of high unemployment, the destruction of productive capital, the breakdown of public health and safety, and sadly, the breakdown of order in communities, families and individuals.”*

⁴⁵ Ikus : <http://yanisvaroufakis.eu/2012/07/28/23-crucial-days-for-greece/>.

⁴⁶ *“The very idea of an insolvent entity borrowing more from a community, like the Eurozone, in order to repay that same community is obscene.*

⁴⁷ Ikus <http://yanisvaroufakis.eu/2012/08/03/the-week-when-mr-draghi-greatly-diminished-the-office-of-ecb-president-and-sacrificed-the-fiscal-monetary-policy-distinction-in-a-manner-that-does-not-even-help-the-euro-in-the-short-run/>.

⁴⁸ *“The ECB will do whatever is necessary to ensure that those who go short on the euro, who bet on its disintegration, will lose. “And, believe me”, he added “it will be enough.”*”

Gero etorri zen une bat non batek bere sinesgarritasuna betiko galdu zuen, segur aski Bundesbank-en sinestezinezko presioen eraginez⁴⁹.

11. Ezjakintasunaren krisia Eskozian

Mosler-ek aipatzen duen ezjakintasunaren krisia hedatuz doa, etengabe gainera. Hona hemen, kasu, balediko Eskozia independentearen monetaz oraintsu irakurri duguna⁵⁰:

Aditu batek dionez,

“Sterling should remain the currency of Scotland for the foreseeable future, because we're part of a single financial area - and that's true for both Scottish and UK governments. The issue of the Bank of England being the lender of last resort is a bit of a red herring, since any government has ultimately to go to the markets to cover national debt.”

Alegia, eta laburbilduz, aurrez ikus daitekeen etorkizunean Eskoziako moneta libra esterlina izaten segitu beharko luke, zeren gune finantzario bateko parteak baikara -eta hori egia da eskoziar eta britainiar gobernuentzat, biontzat-. Ingalaterrako Bankua azken baliabideko mailegu emailea izatearen afera sardingar gorriaren puxka bat da, zeren edozein gobernu azkenean merkatuetara jo behar baitu zor nazionala estaltzeko (sic)”

Hots, bi hitzetan, aditu horrek ez daki ezer moneta subiranoaz.

Okerrena, eztabaida (j!??) horiek segituko dute Eskozian luze, hemengo jende askotxok Eskoziaz liluratuta jarraitzen duen bitartean.

Eztabaida, aldiz, ezjakintasunaren eremuan murgiltzen da: ezjakintasuna versus ezjakintasun handiagoa.

Noiz arte segituko dute eskoziar independentistek ildo antzu horretatik?

Eta noiz arte segituko du hemengo itsukeriak?

12. Austeritate neoliberalaren aurka

Hona hemen austeritate neoliberalaren kontrako bide bakarra:

[The Fiscal Summit Counter-Narrative: Part One](#)

[The Fiscal Summit Counter-Narrative: Part Two, Defining Fiscal Sustainability](#)

[The Fiscal Summit Counter-Narrative: Part Three, Are There Spending Constraints On Governments Sovereign in Their Currencies?](#)

[The Fiscal Summit Counter-Narrative: Part Four, The Deficit, the Debt, the Debt-To-GDP Ratio, the Grandchildren, and Government Economic Policy](#)

---

⁴⁹ “Then came the moment to put up or forever lose his credibility. Alas, probably under incredible pressure from the Bundesbank, he opted for the latter.”

⁵⁰ Ikus <http://www.heraldscotland.com/politics/scotland-decides-currency.12345>.

[The Fiscal Summit Counter-Narrative: Part Five, Inflation and Hyper-inflation](#)

[The Fiscal Summit Counter-Narrative: Part Six, Policy Proposals for Fiscal Sustainability](#)

[The Fiscal Summit Counter-Narrative: Part Seven, Policy Proposals for Fiscal Sustainability, the Q & A](#)

[The-fiscal-summit-counter-narrative-part-eight-narrative-and-counter-narrative-for-fiscal-sustainability/](#)

Ez dago beste biderik!

Era aldetik, ingeles errazean daude linkak.

Edukia argi, garbi eta modu oso pedagogikoan azaltzen da.

Mundu osora, hizkuntza desberdinetan zabal daiteke.

Hortaz, ahalegindu zaitetz zabaltze horretan, Eskozian hasiz eta Euskal Herrian amaituz.

13. Ez dok hamahiru

Edo agian bai: <http://www.youtube.com/watch?v=63GO1URJKOs&feature=related>

donejurgi (joseba felix tobar-arbulu)